

**VANTAAN TAIDEMUSEO ARTSIN
KOKOELMAPOLIITTINEN OHJELMA
2022**

Työryhmä:

Anna Hjorth-Röntynen, museon päällikkö
Liisi Hakala, konservaattori
Anne Kaarna-Suomi, julkisen taiteen kuraattori
Pauliina Kähärä, kokoelma-amanuenssi

Työryhmässä oli mukana myös:

Ulla Reinikainen, projektityöntekijä

Sisällysluettelo

ESIPUHE	3
1. JOHDANTO	4
2. KOKOELMATOIMINTAA OHJAAVAT PERIAATTEET	4
2.1. MUSEOTOIMINNAN PERIAATTEET	4
2.2. VANTAAN KAUPUNGIN STRATEGISET LINJAUKSET	5
3. VANTAAN TAIDEMUSEON KOKOELMA	6
3.1. VANTAAN TAIDEMUSEON JA KOKOELMAN HISTORIA	6
3.2. KARTTUVA TAIDEKOKOELMA	7
3.3. JULKINEN TAIDE	7
3.3.1. PROSENTTITAIDE, TAIDEKONSEPTI JA TAIDEOHJELMA	8
3.3.2. JULKINEN TAIDE INFRAHANKKEISSA	8
3.4. LAURI SANTTU, PENTTI KASKIPURO JA RISTO VILHUNEN -KOKOELMAT	9
3.5. KATUTAIDE JA GRAFFITIT	9
3.6. PERFORMANSSITAIDE	11
4. KARTUNTA POLITIIKKI JA TAIDE HANKINNAT	11
4.1. LAHJOITUKSET	12
4.2. DEPOINNIIT	12
4.3. KOKOELMAPOISTOT	12
5. KOKOELMIEN HALLINTA	13
5.1. KOKOELMAHALLINTAJÄRJESTELMÄ JA KOKOELMIEN LUETTELOINTI	13
5.2. KUVALLINEN DOKUMENTOINTI	14
5.3. KOKOELMATYÖRYHMÄ	14
6. KOKOELMIEN HOITO	15
6.1. KONSERVINTI	15
6.2. SÄILYTYS	16
6.4. VAKUUTUKSET	18
7. KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS JA KÄYTTÖ	18
7.1. TALLETUSTOIMINTA	18
7.2. KOKOELMIIN LIITTYVÄ NÄYTTELYTOIMINTA	19
7.3. LAINAUSTOIMINTA	19
7.4. TUTKIMUS- JA JULKAISUTOIMINTA	20
7.5. VIESTINTÄ	20
7.6. KOKOELMIEN AVAAMINEN VERKOSSA	20
8. KOKOELMATOIMINTA TULEVAISUUDESSA	21
LIITTEET	23
LIITE 1	23
LIITE 2	25
LIITE 3	27

Esipuhe

Museot ovat muistiorganisaatioita, joiden tehtävänä on tallentaa yhteistä kulttuuriperintöämme. Vantaalla tehtävää hoitaa Museopalvelut-yksikkö, jonka muodostavat kaksi museota: Vantaan taidemuseo ARTSI ja Vantaan kaupunginmuseo.

Kokoelmat ja niiden hoitaminen ovat museotoiminnan perusta. Kokoelmamme koostuvat (31.12.2021) esimerkiksi noin 141 000 valokuvasta, 12 000 taideteoksesta ja 25 000 esineestä. Vaikka luvut ovat suuria, kokoelmiin päätyy vain pieni otos ympärillämme olevasta kulttuurista. Kaikkea emme voi säilyttää jälkipolville, mutta painopisteistä ja tallennusvastuista sopimalla voimme tallentaa aikamme ilmiöitä ja harkittuja kokonaisuuksia. Kokoelmapolitiikka onkin äärimmäisen tärkeä työkalu museoille, sillä siinä linjataan, mitä tallennamme ja kuinka kokoelmaa ylläpidetään.

Kaupungin tallentama kulttuuriperintö on kaikkien vantaalaisten yhteinen. Siksi tehtävämme on tarjota pääsy kokoelmien äärelle mahdollisimman monelle kiinnostuneelle. Parhaimmillaan kokoelma pääsee vuorovaikutukseen yleisön kanssa. Taide synnyttää kokemuksen katsojalleen, arkistoaineisto antaa tiedon tutkijalle tai historia herää eloon museokävijälle aidon esineen kautta. Tahdomme, että vantaalaisten museokokoelmiin pääsee tutustumaan yhä enemmän verkon välityksellä.

Kokoelmatyötä tehdään myös yhdessä kaupunkilaisten kanssa. Esimerkiksi kaupunginmuseon vapaaehtoiset valokuvaajat dokumentoivat kaupunkia kulttuuriperinnön ja kaupunkitilassa kulkevan vantaalaisen asukkaan näkökulmasta.

On ilo jatkaa museotyötä kokoelmapolitiikan viitoittaessa suuntaa!

Marjo Poutanen
Museopalveluiden päällikkö

1. Johdanto

Vantaan taidemuseo ARTSI on Myyrmäessä toimiva, vuonna 2003 perustettu taidemuseo, jonka toiminnan yhtenä ydinalueena on hallinnoida Vantaan kaupungin taidekokoelmia. ARTSI kuuluu Kaupunkikulttuurin toimialaan osana kulttuuripalveluiden palvelualueetta, ja Museopalvelut-yksikköön yhdessä Tikkurilassa sijaitsevan Vantaan kaupunginmuseon kanssa.

Tämän kokoelmapoliittisen ohjelman tehtävä on linjata Vantaan taidemuseo ARTSIn kokoelmatoimintaa. Jokaisella museolla on yksilöllinen ja ainutlaatuinen kokoelmansa, jonka hyvästä tuntemuksesta museo vastaa. Kokoelmapoliittinen ohjelma toimii kokoelman hoidon, hallinnan, profiloinnin ja kehittämisen välineenä. Se ohjaa kokoelmien kartuttamista, tallennusta, säilyttämistä ja konservointia sekä määrittää esimerkiksi, kuinka kokoelman esillä pitäminen, tutkimus ja lainaustoiminta toteutetaan. Historian ja nykyhetken lisäksi kokoelmapoliittinen ohjelma suuntautuu tulevaisuuteen. Sen avulla voidaan pohtia, millaisia tavoitteita taidemuseon hallinnoimiin kokoelmiin liittyy ja kuinka niihin pyritään.

Vantaan taidemuseon ensimmäinen kokoelmapoliittikka hyväksyttiin 2010 ja sen päivitetty versio valmistui 2012. Vuonna 2016 julkaistiin Vantaan taidemuseon kokoelmapoliittikan viimeisin päivitetty versio. Nyt käsillä oleva dokumentti on kolmas päivitetty ja täydennetty versio ja se pohjautuu vuoden 2016 kokoelmapoliittiseen ohjelmaan. Vantaan taidemuseon kokoelmapoliittista ohjelmaa tarkistetaan ja päivitetään tarvittaessa tai kuitenkin vähintään viiden vuoden välein. Ohjelman vahvistaa kaupunkikulttuurilautakunta.

2. Kokoelmatoimintaa ohjaavat periaatteet

Museoiden toimintaa ohjaavat Suomen lait ja asetukset sekä kansainväliset ja kansalliset sopimukset. Museotoimintaa säätelee erityisesti vuoden 2020 alussa voimaan astunut museolaki (314/2019). Lisäksi Museoasetus (2005/1192), tekijänoikeuslaki, henkilötietolaki ja arkistolaki ovat olennaisia taidemuseoiden toimintaa ohjaavien periaatteiden kannalta. Museoiden toimintaa ohjaavat myös UNESCO:n alaisen Kansainvälisen museoneuvoston (ICOM) määrittelemät *Museotyön eettiset säännöt*.

2.1. Museotoiminnan periaatteet

Taidemuseolla on sekä juridinen että eettinen vastuu taidekokoelmistaan. Museolain mukaisesti museon tehtävä on tallentaa ja säilyttää kulttuuri- ja luonnonperintöä, edistää niihin liittyvää tutkimusta ja tiedon saatavuutta sekä esitellä niitä yleisölle ja toteuttaa aiheeseen liittyvää yleisötyötä. Museolaki määrittää, että museolla on oltava kokoelma. Museolain mukaan *museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista*

kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu-toimintaa. Museolakiin kirjatujen, valtionosuuden saamisen edellytysten mukaan museon toiminnalle on oltava taloudelliset edellytykset sekä tarkoituksenmukaiset tilat. Museolaki (314/2019) edellyttää, että jokaisella valtionosuuden piiriin kuuluvalla taidemu-seolla on oltava oma kokoelmapoliittinen ohjelmansa.

Museotyön eettisten sääntöjen (ICOM) mukaan museo on voittoa tuottamaton pysyvä instituutio, joka toimii yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi, on avoinna yleisölle sekä hankkii, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee – tutkimusta, kasvatusta ja mielihyvää varten – aineellista ja aineetonta todistusaineistoa ihmisistä ja heidän ympäristöstään. Museotyön eettisten sääntöjen mukaan *museot ylläpitävät kokoelmiaan yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi. Periaatteena on, että museoilla on velvollisuus hankkia, säilyttää ja edistää kokoelmiaan suojatakseen luonnonperintöä sekä kulttuurillista ja tieteellistä perintöä. Niiden kokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön, jolla on erityisasema lain edessä ja jota kansainvälinen lainsäädäntö suojaa. Tämän julkinen luottamus edellyttää kokoelmien oikeudenmukaista omistamista, pysyvyyttä, dokumentointia, saavutettavuutta ja poistojen suorittamista vastuullisesti.* Museotyön eettiset säännöt (ICOM) linjaavat, että jokaisen museon hallintoelimen tulee laatia ja julkistaa kirjallinen toiminta-ohje, joka koskee kokoelmien hankkimista, hoitamista ja käyttöä.

2.2. Vantaan kaupungin strategiset linjaukset

Vantaan kaupungin hallintosäännön 10 luvun 8 §:n mukaan kaupunkikulttuurilautakunta vastaa kaupungin museotoiminnasta. Kaupunkikulttuurilautakunta tehtäväalueellaan päättää kaupungin museoiden kokoelmapoliittisista ohjelmista ja museoiden kokoelmien säilymisestä museoiden mahdollisen lopettamisen yhteydessä.

Taidemuseon toimintaa ohjaa myös Museon säännöt -asiakirja, joka on hyväksytty vapaa-ajanlautakunnan kokouksessa 14.5.2019. Taidemuseon säännöissä on määritelty, että jos museotoiminta Vantaan kaupungilla lakkaa, kaupunki turvaa museokokoelman säilymisen museokokoelmana. Samoin kaupunki turvaa kokoelman asianmukaisen säilytyksen museokokoelmalle ja taideteoksille sopivissa olosuhteissa. Kokoelma tulee turvata katastrofitilanteissa ja ennakoon kehittää toimenpiteet tätä varten.

Taidemuseon toiminnasta on määrätty kaupunginvaltuuston hyväksymissä Vantaan kaupungin kaupunkikulttuurilautakunnan ja toimialan johtosäännöissä. Museon päällikkö tai hänen määräämänsä päättää museokokoelmien kartuttamisesta, kokoelmista tehtävistä poistoista, kokoelmien sijoittamisesta sekä museo-kokoelma- ja museoturvallisuuskysymyksistä.

Vantaan taidemuseo ARTSI toteuttaa kokoelmatoiminnassaan Vantaan kaupungin strategiaa, arvoja sekä Kulttuurilinjauksia 2021–2030.

3. Vantaan taidemuseon kokoelma

Vantaan taidemuseo ARTSI hallinnoi Vantaan kaupungin omistamia laajoja taidekokoelmia. Kokoelma on nimetty Vantaan taidemuseon kokoelmaksi, ja sen alla ovat karttuva taidekokoelma, julkisen taiteen kokoelma sekä kolme säilytyskokoelmaa: Lauri Santtu, Pentti Kaskipuro ja Risto Vilhunen -kokoelma. Kokoelmaan kuuluu tällä hetkellä yli 12 000 taideteosta.

3.1. Vantaan taidemuseon ja kokoelman historia

Vantaan kaupungin taidekokoelman juuret ulottuvat 1960-luvulle, jolloin kunnallinen taide-elämä vilkastui Suomessa. Vuonna 1961 Helsingin maalaiskunnan kunnanvaltuusto teki päätöksen kuvaamataide- ja musiikkitoimikunnasta, joka samana vuonna muutettiin taideasiaintoimikunnaksi. Toimikunnan yhtenä tehtävänä oli tehdä esityksiä kuntaan hankittavista taideteoksista.

Keskeisessä asemassa 1960-luvulla taidehankinnoissa oli kunnan rakentaminen. Tästä syystä kokoelmiin hankittiin alkuaikoina ennen kaikkea paikallisten, vantaalaisten taiteilijoiden taideteoksia. Tavoitteena oli myös teosten sijoittaminen julkisiin tiloihin, kuten kunnantaloon ja muihin kunnallisiin laitoksiin. Kokoelmahankintojen taustalla oli ajatus taiteen demokraattisuudesta: taiteen haluttiin olevan mahdollisimman monen kuntalaisen tavoitettavissa.

Taidekokoelman käsite ja ylläpidon tarve alkoivat hahmottua enemmän 1970-luvulla. Ajankohtaiseksi nousi kokoelmien hoito sekä kokoelmien luotteloiminen. Asiantuntija-apua kunnan teoshankintoihin liittyen pyydettiin eri taiteilijayhdistyksiltä ja teoshankintojen valmistelua ja taloudellista valvontaa tehostettiin myös kaupunginhallituksen pyynnöstä.

1980-luvun alussa käynnistyi kunnallinen ja yksityinen galleriatoiminta Tikkurilassa ja Myyrmäessä. Aktiivinen galleriatoiminta mahdollisti kaupungin taidekokoelman esittelyn laajoina teemallisina kokonaisuuksina. 1980-luvun lopulla kaupungin kokoelmatoiminta ammatillistui lisää ja viralliset taidehankintaperiaatteet otettiin käyttöön. Teosten hankintaperusteet ulotettiin koskemaan laajemmin kotimaista nykytaidetta. Samalla vastuu hankinnoista siirtyi kuvataidejaostolta kuvataidetoimen kulttuurisihteerille (myöhemmin kuvataideintendentti).

Kuvataidetoiminta siirtyi Myyrmäkitalon näyttelytiloihin vuonna 1994. Seuraavana vuonna julkaistiin ensimmäinen Vantaan kaupungin kuvataideohjelma, jossa määriteltiin kuvataidetoimen toiminta-ajatus, tehtävät ja vastualueet.

Vuonna 1996 kuvataidetoiminta siirtyi kulttuuritoimesta osaksi kaupunginmuseon organisaatiota nimellä Vantaan kaupunginmuseo/Kuvataideasiat. Vuonna 2002 tehtiin selvitys kuvataidetoiminnasta, jonka myötä päätettiin perustaa Vantaan taidemuseo.

Ensimmäinen kokoelmapoliittinen ohjelma julkaistiin vuonna 2010. Siinä kokoelmien painopisteeksi määriteltiin sekä kotimainen että pohjoismainen nykytaide. Vuonna 2013 taidemuseon ja kaupunginmuseon toiminnot erotettiin, jolloin syntyivät taidemuseon ja kaupunginmuseon tulosityksiköt.

Vuoden 2015 lopulla järjestettiin yleisölle avoin nimikilpailu, jonka tuloksena Vantaan taidemuseo sai uuden nimen: Vantaan taidemuseo ARTSI. Vuonna 2016 Vantaan taidemuseo ARTSI erikoistui nykytaiteen osa-alueista erityisesti grafiikkiin, katutaiteeseen ja performanssiin.

Vantaan kaupungilla toteutettiin Uusi Vantaa -organisaatiouudistus vuonna 2020. Syntyi uusi Kaupunkikulttuurin toimiala, johon myös kulttuurin palvelualue kuuluu. Kulttuurin palvelualueelle muodostettiin kolme palveluyksikköä. Niistä yksi on Museopalvelut, jonka muodostavat Vantaan kaupunginmuseo ja Vantaan taidemuseo ARTSI.

3.2. Karttuva taidekokoelma

Karttuvassa taidekokoelmassa on tällä hetkellä yli 1 700 nykytaiteen teosta. Karttuvaan taidekokoelmaan kuuluvat myös Vantaan kaupungin tilaamat julkisen taiteen teokset. Karttuvan kokoelman teoksia talletetaan kaupungin virastoihin ja laitoksiin, muun muassa kouluihin ja kirjastoihin. Kokoelma karttuu vuosittain taidehankintoihin varatun määrärahan turvin.

3.3. Julkinen taide

Helsingin maalaiskunnan uuden kunnantalon rakentamisen yhteydessä tehtiin merkittävä Vantaan kaupungin julkisen taiteen kokoelman syntyyn liittyvä linjaukset. Linjauksen mukaisesti kunnantalon seinämaalauskilpailun ehdotuksissa tuli ihannoida kasvavaa, rakentuvaa ja rakennettavaa Helsingin maalaiskuntaa. Kilpailun tuloksena valmistui Tapani Jokelan monumentaalimaalaus Vesiratas vuonna 1961 kunnantalon aulan päätyseinään. Julkisen taiteen kokoelma on karttunut Helsingin maalaiskunnan ajoista lähtien ja vuosien varrella Vantaalla on kehitetty toimialat ylittävä julkisen taiteen hankintaprosessi.

Vantaan kulttuurilinjausten 2021–2030 mukaisesti Vantaa on vahvasti julkisen taiteen tila ja eri puolilla kaupunkia taideteokset graffiteista veistoksiin ja valoteoksiin luovat kaupungille ilmeen. Julkinen taide on pysyvästi mukana uusien asuinalueiden ja kaupunginosien suunnittelussa ja nivoutuu Vantaan kaupungin arkkitehtuuriohjelmaan, elinvoimaisuuteen, yhteisöllisyyteen ja asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen. Julkinen taide nähdään Vantaalla osana paikallisidentiteetin luomista, mikä puolestaan vahvistaa sen esteettistä, sosiaalista ja taloudellista arvoa. Julkinen taide on yhteisöllisen ja pitkäkestoisen yhteistyön näkyvä tulos.

Vantaan kaupungin julkisen taiteen hankkeiden kautta valmistuneet teokset liitetään osaksi Vantaan taidemuseo ARTSIn kokoelmaan. Jotta julkisen taiteen tasoa

voidaan määrätietoisesti ja monipuolisesti kehittää, tulee taidehankkeet arvioida suhteessa Vantaan taidemuseo ARTSIn kokoelmapoliittiseen ohjelmaan.

3.3.1. Prosenttitaide, taidekonsepti ja taideohjelma

Vantaan kaupunki toteuttaa julkisen taiteen hankkeita suunnitelmallisesti osana kaupunkirakentamista. Vuonna 1987 Vantaan kaupunki otti käyttöön prosenttiperiaatteen ja oli vuosien ajan edelläkävijä periaatteen toteuttamisessa. Prosenttiperiaate on kunnallinen päätös, jossa tietty prosenttiosuus julkisten rakennusten rakentamis- tai peruskorjauskustannuksista varataan taidehankintoihin. Vuoden 2003 jälkeen prosenttiperiaatetta on käytetty Vantaalla tapauskohtaisesti harkiten.

Uudisrakennuksissa käytettävän prosenttiperiaatteen ohella Vantaalla ryhdyttiin valmistelevaan kaupunkitilan haltuun ottavia taidekonsepteja. Esimerkiksi 2000-luvun alussa Tikkurilan uuteen lukioon ja Pakkalan oppimis- ja informaatiotaloon Pointtiin valmisteltiin taidekonseptit, joiden lähtökohtina olivat oppilaitosten opetuksen painopisteet ja erikoistuminen.

Taideohjelmalla tai taiteen yleissuunnitelmalla viitataan alueelliseen kokonaisuuteen, johon on kirjattu taiteen periaatteita kuten tavoitteet taiteen toteutukselle, hankinnalle ja rahoitukselle. Vantaalla taideohjelma on laadittu Leinelään, Kivistöön ja Koivukylän alueelle. Aviapoliksen alueelle valmistuu taiteen yleissuunnitelma vuoden 2022 aikana.

3.3.2. Julkinen taide infrahankkeissa

Kadut ja puistot palvelualueen taidehankintaprosessi on monivaiheinen. Julkisen taiteen valmistelua ohjaa Vantaan arkkitehtuuriohjelma 2015. Sen mukaisesti muun muassa valo, tila ja taide tuodaan osaksi hyvää arjen arkkitehtuuria ja asemanseuduista tehdään toimivia ja elämyksellisiä paikkoja. Vantaan kaupunkitilaohjeen vision mukaan Vantaa rohkaisee kauniin, viihtyisän ja kestävä kaupungin luomiseen sekä kaupunkitilan luovaan käyttöön.

Vantaan taidemuseo ARTSI on kutsuttuna mukana taidehankintaprosessissa asemakaavoituksen ja kadut ja puistot palvelualueen yleissuunnitelmavaiheesta lähtien. Taidekonseptissa ja taideohjelman valmistelussa kaupunkitila huomioidaan sekä tilallisesti että kontekstuaalisesti. Vantaan taidemuseo ARTSIn julkisen taiteen kuraattori ja hankkeen työryhmä määrittelevät alueelle taiteen teeman, avainsanat, narratiivit sekä nostavat esille taiteen paikat ja tilat. Lähtökohdiksi nostetaan esimerkiksi paikkaan ja historiaan liittyviä näkökohtia. Tässä yhteistyö Vantaan kaupunginmuseon kanssa on keskeistä. Kaupunkikuvallisesti merkittäviin suunnittelukohteisiin kuten aukioille ja puistoihin esitetään julkisen taiteen kuraattorin toimesta taiteilijaa, taiteilijoita tai taiteilijaryhmää.

Taidekonsepti ja -ohjelma sekä taiteilijaehdotus esitellään ohjausryhmälle ja kaupungininsinöörille, joka hyväksyy ehdotuksen eli tekee päätöksen suoraan hankinnasta. Katuihin ja puistoihin integroidut taidehankkeet hyväksytään kyseisten

katusuunnitelmien tai puistojen yleissuunnitelmien yhteydessä tai niiden osana. Taideteokset rahoitetaan pääosin palvelualueen investoinneista kyseisen katu- tai puistokohteen menokohdalta.

Vantaan taidemuseon julkisen taiteen kuraattori ja ympäristösuunnittelusta vastaavat kaupungin suunnittelijat valmistelevat yhdessä taiteilijan kanssa taiteilijasopimuksen. Tarvittavien materiaalien hankkimisesta vastaa joko taiteilija tai kaupunki, sopimuksesta riippuen. Teoksen valmistuksen, perustukset sekä muut toteutukseen liittyvät työt tilaa Kadut ja puistot -palvelualue.

Taideteoksen hankinnasta tehdään viranhaltijapäätös ja -tilaus. Hankkeiden valmistuttua taiteilija laatii teoksesta tai teoskokonaisuudesta huolto-ohjeen, jossa taideteos on dokumentoitu ja sen huolto ohjeistettu. Julkisen taiteen teosten kunnossapito rahoitetaan tällä hetkellä katukunnossapidon määrärahoista. Taidemuseon konservaattori on mukana määrittämässä kunnossapitotoimenpiteitä ja mahdollisia konservointitarpeita.

3.4. Lauri Santtu, Pentti Kaskipuro ja Risto Vilhunen -kokoelmat

Vantaan taidemuseo ARTSIn kolme säilytyskokoelmaa edustavat vantaalaisia ja Vantaalla vaikuttaneita taiteilijoita: Lauri Santtu, Pentti Kaskipuro ja Risto Vilhunen. Lauri Santtu ja Pentti Kaskipuro -kokoelmia ei pääsääntöisesti talleteta, koska kyseessä ovat paperipohjaiset teokset, jotka ovat herkempiä olosuhdevaihteluille.

Vantaan kaupunki hankki vuonna 1986 10-vuotisjuhlarahaston varoin taidegraafikko, professori Lauri Santun (1902–1986) laajan, kulttuurihistoriallisesti merkittävän grafiikka- ja piirustuskokoelman. Lauri Santtu -kokoelmaa täydennettiin vuonna 2004 piirustuskansioilla sekä dokumentti- ja arkistoaineistolla. Lauri Santun piirustus- ja grafiikkakokoelmaan kuuluu yhteensä 3 288 teosta.

Vuonna 1992 kokoelmia täydennettiin 10-vuotisjuhlarahaston turvin taidegraafikko, professori Pentti Kaskipuron (1930–2010) tuotantoa kattavasti esittelevällä kokoelmalla, joka käsittää yhteensä 235 grafiikanlehteä ja piirustusta.

Kuvataiteilija Risto Vilhunen (s. 1945) lahjoitti vuonna 2009 Vantaan kaupungille tuotantaan kattavasti esittelevän teoskokonaisuuden. Kokonaisuuteen kuuluu runsaasti piirustuksia ja luonnoksia sekä lisäksi maalauksia, grafiikkaa, veistoksia, kollaaseja ja esineteoksia. Kokoelmalahjoitus täydentyi vielä vuosina 2011–2012 useilla tuhansilla teoksilla. Tällä hetkellä Risto Vilhunen -kokoelmaan sisältyy yhteensä yli 6 000 teosta.

3.5. Katutaide ja graffitit

Vantaan taidemuseo laajensi toimintaansa nykytaiteen osa-alueista graffitiin, katutaiteeseen ja performanssiin vuonna 2016 samalla kun taidemuseon uusi nimi Vantaan taidemuseo ARTSI julkistettiin yleisölle. Erikoistumisen taustalla oli

taidemuseon halu profiloitua jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Painotus etenkin katutaiteeseen ja graffitiin kumpusi myös taidemuseon lähiympäristöstä. Varhaisimmat graffitit maalattiin Myyrmäenraitin alikulkutunneleihin jo 1980-luvun lopulla ja nykyään katutaidetta, graffiteja ja muraaleja löytyy ympäri Myyrmäkeä. Taustalla on vaikuttanut Myyrmäki-liikkeen aktiivisuus ja sen asukaslähtöinen työ.

Katutaide ja graffitit ovat museo-objekteina uusia ja alkaneet näkyä suomalaisten museoiden ohjelmistoissa sekä museokentän keskusteluissa vasta viime vuosina. Vantaan taidemuseo ARTSI näkee graffitit, katutaiteen ja performanssin yhtenä nykytaiteen muotona, osana nykytaiteen monialaisuutta ja ilmiökenttää. Katutaide ja graffiti ovat sekä erityisiä visuaalisen kulttuurin genrejä että osa suomalaista kaupungistumisen historiaa ja elävää urbaania kaupunkikulttuuria.

Katutaiteen ja graffitin luonteen ja ominaispiirteiden ymmärtäminen on keskeistä, kun puhutaan katutaiteesta ja graffitista museo- tai kokoelmaobjekteina. Katutaiteen ja graffitin luonteeseen kuuluu olennaisesti esimerkiksi paikkasidonaisuus sekä se, että ne ovat syntyneet perinteisten taideinstituutioiden ulkopuolella. Katutaiteelle selkeän määritelmän antaminen on myös haastavaa ja monitulkintaista, sillä se käsittää monia eri tekniikoita ja muotoja, kuten julkisessa tilassa tapahtuvat graffitit, muraalit, installaatiot, performanssit, sapluunataide, tarrat ja julisteet. Yleensä katutaide ja graffiti nähdään toisistaan erillisinä, mutta historiallisesti limittyvinä kulttuurisina käytäntöinä.

Vantaan taidemuseo ARTSI näkee katutaiteen ja graffitin osana elävää, urbaania kaupunkikulttuuria ja siksi panostaa ennen kaikkea katutaiteen ja graffitin näkyvyyteen kaupunkitilassa. Keskiössä on katutaide julkisessa tilassa tapahtuvana toimintana. Uusia toimintatapoja pyritään kehittämään yhteistyössä kaupunkilaisten, paikallisten toimijoiden sekä alan asiantuntijoiden kanssa. Vuonna 2017 käynnistyi ARTSIn ja Street Art Vantaan yhteinen katutaidehanke *Seinähullu Vantaa*. Hanke oli Suomen kulttuurirahaston tukema kaksivuotinen Taide²-projekti. Sen aikana Vantaalle toteutettiin kymmenen muraaliteosta ja useita pienempiä katutaideteoksia sekä useita työpajoja yhdessä asukkaiden kanssa. Vuonna 2020 ARTSI on ollut mukana suunnittelemassa katutaidetta ja julkista taidetta yhdistäviä taidereittejä Hakunilaan. Reittejä suunniteltiin yhdessä Street Art Vantaan ja paikallisten asukkaiden kanssa.

Graffiti- ja katutaideteosten ominaispiirteiden, erityisesti sen paikkasidonnaisuuden, vuoksi dokumentointi on keskeinen katutaiteen ja graffitin tallennusmuoto. Fyysisen katutaide- ja graffititeoksen kokoelmaan liittäminen on usein ongelmallista, ja haasteena on teoksen merkityksen muuttuminen museoympäristössä. Vantaan taidemuseo ARTSI painottaa fyysisen katutaide- ja graffititeoksen kokoelmaan liittämisen sijaan dokumentointia katutaiteen ja graffitin tallennusmuotona. Vantaan taidemuseo ARTSI toteutti vuosien 2020–2021 aikana nykydokumentointiprojektin, jonka tavoitteena oli koronapandemian poikkeusaikaan liittyvien katutaide- ja graffititeosten tallentaminen. Keräys toteutettiin pyytämällä yleisöä lähettämään taidemuseolle kuvia korona-ajan katutaiteesta ja graffiteista.

3.6. Performanssitaidete

Kuten katu- ja graffititaidete, myös performanssitaidete ymmärretään katoavaksi taideteeksi: performanssiteoksilla on tietty kesto ja se tapahtuu tietyssä paikassa – tässä ja nyt. Katoavan ja ainutkertaisen luonteensa lisäksi performanssi pakenee graffitin ja katutaiteen käsitteiden tavoin tarkkoja taidehistoriallisia määrittelyjä.

Performanssin erityisluonteeseen kuuluva aika- ja paikkasidonaisuus sekä hetkellisyys tekevät performanssista haasteellisen kokoelmaobjektin. Yleisin ja perinteisin tapa tallentaa performanssia museoiden kokoelmiin on edelleen erilaisien dokumentaatioiden, kuten valokuvien, videoiden ja esineistön, kautta. Vantaan taidemuseo ARTSIn kokoelmassa on tällä hetkellä kolme videotallennemuodossa olevaa performanssiteosta, joista kahteen liittyy myös esineistöä. Toinen tapa on tallentaa alkuperäinen performanssiteos esimerkiksi kirjoitettujen ohjeiden avulla, jotta teos voidaan esittää uudelleen.

ARTSIn tavoitteena on ollut vuodesta 2016 lähtien kehittyä performanssitaitteen osaajaksi sekä osallistua keskusteluun siitä, miten tämän hetken performanssitaidete voidaan tallentaa ja dokumentoida tuleville sukupolville. Tavoitteena on ollut myös lisätä performanssitaitteen tunnettuutta taidekentällä. Vuonna 2018 ARTSInssa järjestettiin Suomen ensimmäiset performanssipäivät yhdessä Taiteen edistämiskeskuksen kanssa. Vuoden 2021 marraskuussa Vantaan taidemuseo ARTSInssa avautui performanssitaidete Suomessa 2000-luvun alusta nykypäivään tarkasteleva Huokoinen ele -näyttely, joka toteutettiin yhteistyössä Taideyliopiston LAPS (Live Art and Performance Studies) esitystaiteen ja -teorian maisteriohjelman kanssa.

Vantaan taidemuseo ARTSIn tavoitteena on jatkossa tarkentaa hankintakäytäntöjä ja -linjauksia performanssiteosten osalta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi performanssin tallennukseen ja pitkäaikaissäilytykseen liittyvien käytäntöjen avaamista.

4. Kartunapolitiikka ja taidehankinnat

Vantaan taidemuseon kokoelmat karttavat hankintojen, lahjoitusten ja kokoelmiin liitettävien teosten myötä. Vuosittain taidehankintoihin on varattu taidemuseon määrärahoista 20 000 euroa. Hankintamääräraha on muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna huomattavasti matalampi.¹ Julkisen taiteen kokonaisuudet muodostuvat tapauskohtaisesti eri yhteistyötahojen rahoituksella eikä taidemuseolla ole niissä taloudellista osuutta.

¹ Vrt. Helsingin taidemuseo HAMin, Espoon modernin taiteen museon EMMAn, Tampereen taidemuseon ja Vantaan taidemuseo ARTSIn kokoelmahankintamenot vuonna 2020. HAM Helsingin taidemuseo 235 237 €, EMMA Espoon modernin taiteen museo 63 966 €, Tampereen taidemuseo 81 498 ja Vantaan taidemuseo ARTSI 25 745 €. Lähde: Museotilasto.

Vantaan taidemuseon kokoelmaan hankitaan kotimaista ja kansainvälistä nykytaidetta. Kokoelma on tällä hetkellä vahvasti kotimaiseen nykytaiteeseen painottuva ja tulevaisuuden tavoitteisiin sisältyvä kokoelman kansainvälistäminen.

Kokoelmahankinnoissa huomioidaan nykytaiteen muodot ja sovelletaan erityisesti seuraavia hankintakriteerejä: 1) Taideteoksen korkea taiteellinen taso 2) Teos edustaa kotimaista tai kansainvälistä nykytaidetta 3) Teos tuo kokoelman sisällöllisiin linjoihin olennaisen lisän tai sillä on suhde jo olemassa olevaan kokoelmaan 4) Teos profiloi kokoelmanmuodostusta suuntaan, johon kokoelmaa on tarkoitus kehittää.

Vantaan taidemuseon päällikkö tekee päätökset taidehankinnoista ja valmistelee hankintaprosessin yhdessä kokoelma-amanuenssin kanssa. Taidehankinnat perustuvat Vantaan taidemuseo ARTSIn museoammattilaisten asiantuntijuuteen ja näkemyksiin. Konservattori arvioi hankittavan teoksen erityisesti sen säilyvyyden ja materiaalien kannalta. Taidehankintojen valintakriteerit, teosten taiteellinen merkitys sekä soveltuvuus osaksi Vantaan taidemuseon kokoelmaa, perustellaan taidehankintaesityksissä. Hankintaperustelut ja muut hankintatiedot luetteloidaan kokoelmahallintajärjestelmään.

4.1. Lahjoitukset

Vantaan taidemuseon kokoelmat karttuvat myös lahjoitusten avulla. Taidelahjoituksissa noudatetaan Vantaan taidemuseon kokoelmapoliittisessa ohjelmassa määriteltäviä kartuntaperiaatteita ja taidemuseon linjaamaa kokoelmaprofiilia. Taidemuseo määrittelee siis, mitä kokoelmiin vastaanotetaan ja lahjoitusteosten on sovittava taidemuseon kokoelmaprofiiliin. Myös taidemuseon resurssit tulee huomioida lahjoituksia vastaanotettaessa. Yleisenä linjauksena on, että suurikokoisille lahjoitusteoksille tulisi olla valmis sijoituspaikka tiedossa. Vantaan taidemuseo ARTSilla on oma lahjoitussopimusohja (liite 1).

4.2. Deponoinnit

Deponointi eli talletus tarkoittaa taideteosten hallinnan siirtämistä museolle, mutta ei teosten omistusoikeuden siirtymistä. Vastuu teoksista esimerkiksi vahinkotilanteessa sekä kokoelmahallinnalliset kustannukset siirtyvät kuitenkin vastaanottajalle.

Deponoinneista tehdään aina oma sopimuksensa, johon kirjataan muun muassa deponoinnin kohde, ehdot, kesto sekä omistus- ja tekijänoikeudet. Vantaan taidemuseo ARTSI ei ota vastaan deponointeja vastuu- ja kustannuskysymysten vuoksi.

4.3. Kokoelmapoistot

Säilyttäminen on keskeinen osa museotyötä, mutta välillä kokoelmista on kuitenkin välttämätöntä poistaa teoksia esimerkiksi niiden huonon kunnon tai

puutteellisten kontekstietojen vuoksi. Poistot ovat tärkeä kokoelmien kehittämisen väline. Poistot takaavat paremman hoidon museoon jääville objekteille, kun resurssit voidaan keskittää jäljelle jäävän kokoelman hoitoon ja säilyttämiseen.

Yleisin syy kokoelmapoistoihin on teoksen pysyvä vaurioituminen tai tuhoutuminen. Erityisesti julkisiin tiloihin sijoitetut teokset ovat riskialttiita ilkvallalle ja toisaalta esimerkiksi sijoituspaikkojen sisäilmaongelmat saattavat aiheuttaa pysyviä vaurioita teoksille. Nykyaikaiseen teoksilla on myös usein oma elinkaarensa ja poiston syynä voikin olla taideteoksen elinkaaren päättymisen. Joskus taideteokset voivat muodostaa myös kuntonsa tai materiaaliensa vuoksi selkeän vaaran muille kokoelmateoksille.

Vantaan taidemuseon kokoelmista voidaan perustellusti poistaa taideteoksia. Kokoelmapoistoa voi ehdottaa kokoelma-amanuenssi yhdessä konservattorin kanssa ja poiston hyväksyy museon päällikkö. Poistoista tehdään aina kirjallinen poistopäätös, jossa tulisi määritellä aina mahdollisimman tarkasti poistoon johtaneet syyt sekä valita paras mahdollinen poistotapa. Poistotapoina voivat olla esimerkiksi objektin tuhoaminen, sen materiaalin kierrättäminen, siirtäminen käyttö- tai opetuskokoelmaan tai lahjoitus toiseen museoon. Asianmukaiset tiedot poistetusta teoksesta merkitään kokoelmahallintajärjestelmään, jossa teoksen tiedot sekä inventaarionumero säilytetään kokoelmahistorian säilymiseksi. Myös tekijänoikeuslaki on otettava huomioon mahdollisten poistojen yhteydessä.

Vantaan taidemuseo ARTSI noudattaa kokoelmapoistoissa ICOMin ja sen alajärjestön, Suomen museoliiton ohjeita. Viimeaikaisista tutkimuksista tärkeä on erityisesti Suomen museoliiton vuonna 2015 julkaisema *Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt* (toim. Emilia Västi & Minna Sarantola-Weiss). Lisäksi kokoelmapoistoissa voidaan hyödyntää merkitysanalyysimenetelmää (Häyhä, Jantunen & Paasikoski 2015).

5. Kokoelmien hallinta

5.1. Kokoelmahallintajärjestelmä ja kokoelmien luettelointi

Vantaan taidemuseo ARTSI:ssa on käytössä Suomen Museoliiton hallinnoima MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmä. MuseumPlus on sveitsiläisen zetcomin toimittama ja kansainväliseen Spectrum-standardiin perustuva järjestelmä, joka on räätälöity suomalaisille museoille sopivaksi vuosien 2014–2016 aikana Museo 2015 -hankkeessa. ARTSI siirtyi MuseumPlus-järjestelmän käyttäjäksi syksyllä 2021. Tätä ennen ARTSI:ssa oli käytössä Osuuskunta Suomen taide ja taidekokoelmat ylläpitämä Taidekokoelmat.fi-järjestelmä (aikaisemmin Muusa).

Kaikki kokoelmiin hankitut ja lahjoituksina saadut teokset luetteloidaan ja dokumentoidaan kokoelmahallintajärjestelmään. Ennen taideteoksen luettelointia kokoelmahallintajärjestelmään, teokselle annetaan inventaarionumero, joka merkitään sekä tietokantaan, teokseen että manuaalidariin. Inventaarionumero

koostuu kokoelmatunnuksesta, juoksevasta päänumerosta sekä mahdollisista alainumeroista (moniosaiset teokset).

Kokoelmanhallintajärjestelmään luetteloidaan aina vähintään teoksen perustiedot tai niin sanotut vähimmäistiedot (Museoiden luettelointiohjeet). Muita perusteellisempia tunnistetietoja, kuten asiasanoitusta, täydennetään mahdollisuuksien mukaan. Luetteloinnista vastaa kokoelma-amanuenssi. Konservattori ylläpitää teoksen konservointi-, hoito- ja kuntotietoja. Suuremmissa luettelointi- ja inventointikokonaisuuksissa joudutaan yleensä käyttämään ulkopuolista projektia.

Vantaan taidemuseo ARTSIn luettelointia ohjaa Museo 2015 -hankkeen myötä valmistuneet Museoiden luettelointiohjeet. Tavoitteena on taidemuseon sisäisen luettelointiprosessin avaaminen MuseumPlus-järjestelmän käyttöönoton myötä vuosien 2021–2022 aikana.

5.2. Kuvallinen dokumentointi

Taideteosten luettelointiin kuuluu olennaisesti teosten valokuvaaminen. Luetteloinnin yhteydessä kokoelmateokset kuvataan ja kuvat luetteloidaan ja liitetään kokoelmahallintajärjestelmään. Painokelpoisten kuvadokumenttien ottamisesta vastaa ammattivalokuvaaja, joka on erikoistunut museoalan standardien ja laatuvaatimusten mukaisten teoskuvien ottamiseen, ja joka on luovuttanut kuvien tekijänoikeudet taidemuseolle. Taidemuseolla ei ole omaa valokuvaajaa, joten valokuvaus hankitaan ostopalveluna. Teosten tunnistekuvat voivat olla taidemuseon henkilökunnan luettelointia varten ottamia. Periaatteena on, että kaikista teoksista on kokoelmahallintajärjestelmässä olemassa ainakin tunnistekuva. Kokoelmahallintajärjestelmässä olevia kuvattomia teoksia pyritään mahdollisuuksien mukaan tunnistekuvaamaan.

Vantaan taidemuseo ARTSIn kokoelmateosten diakuvat on digitoitu sähköiseen muotoon. Tulevaisuudessa digitointia tulee selkeyttää entisestään ja turvata sen ajantasainen jatkuminen.

5.3. Kokoelmatyöryhmä

Vantaan taidemuseo ARTSIn kokoelmatyöryhmän muodostavat kokoelma-amanuenssi, konservattori, julkisen taiteen kuraattori, museomestari sekä avustava museomestari. Päävastuu Vantaan taidemuseon kokoelmatoiminnasta on museon päälliköllä. Vakinaisten työntekijöiden lisäksi kokoelmatehtävissä on työskennellyt määräaikaaisesti projektityöntekijöitä ja kesätyöntekijöitä.

6. Kokoelmien hoito

6.1. Konservointi

Konservointi on poikkeittieteellinen tieteenala, jonka tavoitteena on turvata kulttuuriperinnön säilyminen. Konservointi voidaan jakaa kahteen isompaan kokonaisuuteen: ennaltaehkäisevään konservointiin ja tekniseen eli käytännön konservointiin. Sekä ennaltaehkäisevän ja teknisen konservoinnin toimenpiteet tähtäävät sekä kohteen fyysisen olomuodon että siihen liittyvien arvojen ja merkitysten säilyttämiseen. Konservattori on erikoisasiantuntija, joka pyrkii konservoinnin eri menetelmien avulla estämään ja hidastamaan materiaalisen kulttuuriperinnön vaurioitumista.

Vantaan taidemuseo ARTSIn, ja koko Vantaan kaupungin, ensimmäinen konservattori aloitti toimessaan syyskuussa 2020. Konservattorin tehtävänä on turvata vantaalaisten oman taidekokoelman säilyminen mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen. Kokoelmien säilymisen turvaamisesta on kuitenkin vastuussa koko museon henkilökunta ennaltaehkäisevän konservoinnin mukaisesti esimerkiksi käsitellessään taidetta. Kokoelmatyössä konservattorin tehtäväalueisiin kuuluvat kokoelmien hoito ja konservointi, lainat, näyttelyt ja talletustoiminta. Koska museolla on vain yksi konservattori, työmäärän, tehtävien ja kokoelmien laajuuden vuoksi konservattorin työ painottuu kaikilla osa-alueilla organisointiin, hallinnointiin ja koordinointiin. Taidemuseon resurssien puitteissa voidaan tällä hetkellä toteuttaa kokoelmateosten välttämättömät, akuutit konservoinnit. Konservointipalveluja ostetaan ulkopuolelta tarvittaessa.

Museon konservointityössä noudatetaan alan kansainvälisiä ammattieettisiä ohjeistuksia (mm. Code of Ethics, E.C.C.O). Lisäksi konservattorin työtä ohjaavat muut alan eettiset säännöt ja normit, sekä kulttuuriperinnön suojelulle asetetut kansalliset asetukset ja lait, kuten museolaki. Käytetyt materiaalit, menetelmät ja tekniikat tulee olla alan parhaan saatavilla olevan tiedon mukaisia. Konservattorin työtehtäviin kuuluvat mm. teosten dokumentointi, erilaiset kuntokartoitukset ja tarkastukset, ennaltaehkäisevä ja tekninen konservointi sekä ohjeistus ja neuvonta. Työn painotus on säilyttävässä eli ennaltaehkäisevässä konservoinnissa, jolla varmistetaan taideteosten turvallinen säilytys, esittäminen, käsittely ja logistiikka. Tavoitteena on ehkäistä ennalta vaurioiden syntyminen ja pidentää kokoelman ikää.

Tarpeen vaatiessa tehdään teknistä konservointia. Teosten teknisen konservoinnin työjärjestykseen vaikuttavat 1) akuutti ja kiireellinen tarve 2) näyttelyt ja uloslainaus 3) talletukset. Konservoinnissa pyritään suorittamaan vähintään välttämättömät minimitoimenpiteet, joilla stabiloidaan teoksen kunto ja estetään akuutti lisävaurioitumisen tai tuhoutumisen riski. Konservoinnin laajuuteen ja tavoitetasoon vaikuttavat myös käytettävissä olevat resurssit. Resurssien vuoksi joudutaan priorisoimaan, mitkä teokset voidaan konservoida. Huonokuntoiset, mutta ei akuutissa tuhoutumisvaarassa olevat teokset saattavat joutua odottamaan konservointia valitettavan pitkään. Konservattori huolehtii konservointiin

liittyvien tietojen tallentamisesta. Jokaisella kokoelmateoksella tulee olla konservointiraportti, johon kirjataan tiedot teoksesta ja kaikista konservointitoimenpiteistä mukaan lukien tarkastukset. Raportit arkistoidaan, ja tiedot kirjataan myös kokoelmahallintajärjestelmään. Taidekokoelmien kuntoa arvioidaan jatkuvasti myös muun kokoelmatyön yhteydessä.

Yhtenä laajana tehtäväkokonaisuutena on julkisen taiteen kokoelman ylläpidon ja konservoinnin organisointi ja koordinointi. Julkisen taiteen kokoelman huollossa tehdään yhteistyötä kaupungin kunnossapidon kanssa. Museon konservaattori vastaa teosten huollon ja konservoinnin suunnittelusta ja koordinoinnista. Tekninen konservointityö hankitaan ostopalveluna. Linjauksena on, että varsinaisia teosasia koskevat korjaukset ja huollot kuuluvat pääsääntöisesti konservaattoreille. Kunnossapito vastaa teosten teknisten osien, jalustojen ja ympäristön kunnossapidosta.

Kokoelmateoksia on talletettu eli sijoitettu kaupungin eri julkisiin tiloihin, jolloin kaupungin taidekokoelmaan kuuluvat teokset ovat kaikkien kaupunkilaisten ja kaupungin työntekijöiden nähtävillä. Talletustoiminta on aktiivista, ja talletettuja teoksia on merkittävä määrä. Lähteviä ja palautuvia teoksia on verrattain paljon, mikä vaatii museolta huomattavan määrän taidelogistiikkaa ja erilaisia resursseja. Talletustoiminnassa konservaattorin tehtävänä on huolehtia talletettavien teosten turvallisuudesta. Talletustoimintaan liittyy haasteita ja riskejä, sillä talletuspaikkojen olosuhteet voivat olla hankalia ja hyvin vaihtelevia. Riskejä pyritään minimoimaan talletussopimuksen ehdoilla ja tarkastamalla talletuspaikat etukäteen. Talletuspaikkaan valitaan materiaaleiltaan ja kunnoltaan sinne sopivia teoksia. Talletuspaikan sisällä teosten sijaintipaikat valitaan huolellisesti. Konservaattori tarkastaa, suojaa ja tarvittaessa konservoi talletukseen lähtevät teokset. Vastaisuudessa tärkeää olisi kaikkien talletettujen kokoelmateosten läpikäyminen ja inventointi paikan päällä, jolloin tarkastetaan kokoelmateosten ajantasainen kunto ja päivitetään tiedot kokoelmahallintajärjestelmään. Tarkastusten perusteella yksittäisten talletusten jatkoa tulee myös arvioida.

6.2 Säilytys

Museotyön eettisten sääntöjen mukaisesti *hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museolla on asianmukaiset toimitilat, joissa se pystyy hoitamaan tarkoitustaan vastaavat perustoiminnot*. Museolain mukaan valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että *museon näyttely-, työ- ja yleisötilat sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitettut tilat ovat tarkoituksenmukaisia*.

Turvalliset ja museostandardien mukaiset olosuhteet ja säilytystilat ovat ehdoton edellytys kaupungin taidekokoelmien säilymiselle. Standardien mukaiset säilytystilat ja olosuhteet suojaavat kokoelmia haitallisilta vedeltä ja kosteudelta, liialliselta lämmöltä ja valolta, olosuhteiden vaihtelulta, ilman epäpuhtauksilta, pölyltä ja lialta, tuholaisilta, ilkeivallalta ja varkauksilta, tulelta ja savulta sekä mahdollisissa poikkeusoloissa. Taidekokoelmien säilytystiloissa tulee olla tasaiset ja hallitut olosuhteet, joita seurataan ja valvotaan jatkuvasti. Vantaan taidemuseo

ARTSIn säilytystiloissa suhteellisen ilmankosteuden tavoitearvo on RH 45 % $\pm$ 5 % ja lämpötilan 20° $\pm$ 2°. Tärkeintä on, että suhteellinen kosteus ja lämpötila pysyvät mahdollisimman tasaisina. Suhteellista kosteutta ja lämpötilaa seurataan säännöllisesti dataloggereiden avulla ja olosuhderaportit arkistoidaan. Olosuhde-seurannasta on vastuussa konservaattori yhdessä museomestarin kanssa. Museon näyttelytiloissa myös asiakaspalveluhenkilökunta seuraa olosuhteita. Tällä hetkellä säädetyt olosuhteet ovat vain kokoelmien säilytystiloissa ja näyttelysalissa, mikä tuottaa ongelmia esimerkiksi konservointityössä.

Taidemuseolla on käytössään 170 neliömetrin kokoinen kokoelmasäilytystila. Kokoelman laajuuden vuoksi kokoelmasäilytystilaa on lisäksi vuokrattu ulkopuoliselta alan toimijalta. Kokoelmateoksia voi väliaikaisesti olla esillä museon omassa näyttelytilassa, Galleria K:n tiloissa Tikkurilassa tai talletuksessa. Konservoinnin aikana teoksia säilytetään myös taidemuseon tiloihin perustetuissa konservointitiloissa. Taidemuseon omassa säilytystilassa on metallisia vetoseiniä ja hyllyjä sekä metallilaatikostoja paperipohjaiselle, kehystämättömälle taiteelle. Lisäksi veistoksia joudutaan säilyttämään lavoilla. Tilanpuutteen vuoksi osaa teoksista säilytetään taideteoskuljetuskärryissä. Säilytystilojen kalusteiden ja säilytysmateriaalien tulee täyttää musealliset kriteerit ja mahdolliset standardit, ja niiden täytyy olla käyttötarkoitukseensa sopivia. Näin ollen niitä tulee myös päivittää tarvittaessa. Säilytysmateriaalihankinnoista vastaa konservaattori.

Taidemuseon käytössä on tiloja, joita ei ole alun perin suunniteltu museokäyttöön. Näissä tiloissa ei ole säädettyjä ja hallittuja olosuhteita tai tarvittavaa konservointi- tai työturvallisuuslaitteistoa mahdollistavaa talotekniikkaa. Tiloihin on tehty parannuksia ja kokoelmatoiminnan kehittämistoimenpiteitä konservointitoimen mukanaan tuoman asiantuntijuuden myötä. Esimerkiksi konservointitoimen työtilaan on hankittu siirrettävä kohdepoistoinmuri. Lisäksi tila tullaan liittämään dataloggerijärjestelmään olosuhdeseuranta varten.

Myyrmäen keskustassa suoritetaan mittavia rakennustöitä ja niihin liittyviä louhintatöitä 2020-luvulla. Vantaan taidemuseon kokoelman turvallisuuden takaamiseksi suuri osa kokoelmasta siirrettiin tammikuussa 2022 Museoviraston Kokoelma- ja konservointikeskukseen. Nämä tilat täyttävät yllämainitut museokokoelman säilytykselle asetetut kriteerit. Kokoelman siirrolla saatiin helpotusta taidemuseon akuuttiin tilanpuutteeseen, joka on vaikuttanut teos- ja työturvallisuuteen. Taidemuseon oma säilytystila ei jää tyhjilleen. Sitä käytetään jatkossa muun muassa talletuksista palaavien teosten säilytykseen ja käsittelyyn. Evakuoinnin aikana säilytystilaa on myös mahdollista kehittää ja muokata paremmin tarkoitustaan vastaavaksi. Turvalliset ja toimivat tilat takaavat kokoelmien säilymisen lisäksi niiden saavutettavuuden ja käytettävyyden.

6.3 Turvallisuus

Jokainen kokoelmien parissa työskentelevä vastaa teosturvallisuudesta käsitellessään taidetta tai työskennellessään kokoelmatiloissa. Ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteiden noudattaminen, asianmukaiset säilytystilat ja käsittely ovat

kokoelmatoiminnan perusta. Henkilökunnan jatkuva perehdytys ja koulutus on ensisijaisen tärkeää. Riittävä ja ammattitaitoinen henkilökunta on turvallisuuden ja kokoelmien säilymisen tae.

Taideteosten säilytystiloihin on rajoitettu pääsy. Myös kokoelmahallintajärjestelmän tietoihin pääsyä ja niiden muokkausoikeutta rajoitetaan. Säilytystilat on varustettu hälytysjärjestelmällä ja Myyrmäkitalossa on kameravalvonta. Valvonnasta vastaa Vantti Oy yhteistyössä Securitaksen kanssa.

Lähtöleveysuudessa on tärkeää laatia riskikartoitus, kokoelmien pelastussuunnitelma sekä toimintasuunnitelma mahdollisen hätätilanteen varalle. Tämän yhteydessä määritellään, mitkä teokset pelastetaan ensin. Pelastuslaitokseen on oltu alustavasti yhteydessä, ja esimerkiksi säilytystilan sijainti ja lukitussysteemi on pelastuslaitoksen tiedossa.

6.4. Vakuutukset

Vantaan taidemuseon kokoelmateokset on vakuutettu Vantaan kaupungin vahinkovakuutusrahastosta.

7. Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö

Vantaan taidemuseon kokoelma on kaikkien vantaalaisten oma taidekokoelma. Vantaan taidemuseo ARTSIn tavoitteena onkin varmistaa, että kokoelmat ovat mahdollisimman laajasti saavutettavissa ja käytettävissä. ARTSI edistää taidekokoelmien saavutettavuutta erityisesti talletus-, näyttely- ja lainaustoiminnan myötä. Lisäksi tulevaisuuden tavoitteisiin sisältyy kokoelmien julkinen avaaminen kansallisen digitaalisen Finna-asiakasliittymän kautta.

7.1. Talletustoiminta

Määrällisesti tärkein Vantaan taidemuseon kokoelmien esilläpidon muoto on talletustoiminta. Tällä hetkellä talletuksessa on yli tuhat taideteosta yli sadassa eri talletuspaikassa. Talletustoiminnan avulla luodaan muun muassa elämyksiä kaupunkilaisille sekä viihtyisiä työympäristöjä.

Vantaan taidemuseo ARTSI määrittelee teosten sijoituspaikat ja tallettaa karttuvan taidekokoelman teoksia resurssiensa mukaan. Ensisijaisina talletuskohteina ovat Vantaan kaupungin julkiset tilat, yleisö- ja hallintotilat samoin kuin remontoituidut tai uudet tilat, sekä kohteet, joissa ei ole ennestään taideteoksia. Myös vanhat talletuspyynnöt ovat etusijalla talletuskohteina.

Talletusteosten hallinta kuuluu Vantaan taidemuseo ARTSille ja taideteosten sijoituksista tehdään aina kirjallinen talletussopimus talletusehtoineen (liite 2). Talletusehtojen mukaisesti talletuskohde on velvollinen ilmoittamaan taidemuseolle teoksiin kohdistuneesta ilkivallasta, mahdollisista vaurioista sekä teoksille mahdollisesti riskejä aiheuttavista tekijöistä. Myös olosuhdemuutoksista, kuten

muutoista ja remonteista tulee ilmoittaa hyvissä ajoin etukäteen. Taideteosten siirtäminen ja käsittely ovat aina taidemuseon vastuulla: talletettuja teoksia saavat käsitellä ja esimerkiksi siirtää ainoastaan taidemuseon ammattilaiset. Teosten sijaintitietojen tulee olla aina ajantasaisia ja teoksia siirrettäessä niiden uusi sijainti merkitään välittömästi kokoelmanhallintajärjestelmään. Vantaan taidemuseo ARTSIn sisäinen talletusprosessi on päivitetty vuonna 2020.

Teosten säilyminen, teosturvallisuuden takaaminen sekä talletuskohteen olosuhteiden otetaan aina huomioon teoksia talletettaessa. Taidemuseolla on päävastuu teoksista ja talletuskohteella osavastuu talletussopimuksessa mainittujen talletusehtojen mukaisesti. Tarvittaessa taidemuseo voi poistaa teokset talletuskohteesta. Tavoitteena on lisätä ja kehittää talletuskohteissa tapahtuvaa viestintää esimerkiksi teoskylteillä.

7.2. Kokoelmiin liittyvä näyttelytoiminta

Kokoelmateoksia sekä kokoelmataiteilijoiden uutta ja vanhempaa tuotantoa esitellään säännöllisesti Vantaan taidemuseo ARTSIn vaihtuvien näyttelyiden yhteydessä sekä erilaisissa kokoelmanäyttelyissä. Ensimmäinen Myyrmäkitalossa järjestetty kokoelmanäyttely oli *Kaupunki herää* vuonna 2001 ja viimeisin Risto Vilhunen -kokoelmasta kuratoitu retrospektiivinen näyttely *Ulos raameista – Risto Vilhunen* vuonna 2021. Vantaan taidemuseo ARTSIn näyttelytilassa ei ole tilaa kokoelmien esittelylle, mutta sellainen sisältyy tulevaisuuden tavoitteisiin.

Myös Vantaan taiteilijaseura ry:n ja taidemuseo ARTSIn yhteisesti hallinnoima Galleria K Tikkurilassa esittelee ARTSIn kokoelmateoksia osana toimintaansa. Galleria K:ssa järjestetään vuosittain kaksi Vantaan taidemuseon kokoelmista kuratoitua näyttelyä.

7.3. Lainaustoiminta

Vantaan taidemuseo ARTSI lainaa taideteoksia museoammatillisesti toimiville museoille. Teoslainaprosessi alkaa lainaajan tekemästä kirjallisesta lainapyyntöstä, josta tulee käydä ilmi taustatiedot lainasta, kuten näyttelypaikan sijainti sekä toivottu laina-aika. Lainapyyntöistä keskustellaan kokoelmatiimin kesken ja konservaattori tarkistaa, että teokset ovat kunnoltaan soveltuvia lainattavaksi. Päätöstä tehtäessä huomioidaan muun muassa teoksen kunto, näyttelypaikan olosuhteet ja turvallisuus, kuljetusten asianmukaisuus ja teoksen mahdollinen käyttö omassa kokoelma- tai näyttelytoiminnassa. Jokainen laina harkitaan aina tapauskohtaisesti.

Teoslainoista tehdään aina kirjallinen sopimus lainaehtoineen (liite 3). Taidemuseon päällikkö päättää teoslainojen myöntämisestä sekä allekirjoittaa lainasopimuksen. Lainaja vastaa kaikista teoslainaan liittyvistä kuluista. Lainattavat teokset on vakuutettava lainaajan toimesta ARTSIn ilmoittamasta arvosta kuljetusten ja näyttelylainan ajaksi. Vakuutussumman määrittää kokoelma-amanuenssi.

7.4. Tutkimus- ja julkaisutoiminta

Tutkimustyö on olennainen osa museo- ja kokoelmatyötä. Taidemuseoissa tehtävään perustutkimukseen voidaan lukea esimerkiksi kokoelmateosten ja -taiteilijoiden perustietojen dokumentointi ja kartuttaminen sekä konservaattorien tekemä teosten fyysinen tutkimus. Tutkimustieto lisää kokoelmien museo- ja kulttuuriperintöarvoa ja näin ollen parantaa kokoelmien käytettävyyttä.

Vantaan taidemuseo ARTSissa tehtävä kokoelmatutkimus liittyy ennen kaikkea teosten dokumentoinnissa, luetteloinnissa ja konservoinnissa syntyvään tietoon. ARTSIn nykyisin resurssein tutkimukseen perustuvaa laajamittaisempaa taidehistoriallista tietoa syntyy lähinnä näyttely- ja julkaisuhankkeiden yhteydessä.

Kokoelmiin kohdistuva tutkimus voi olla myös museon ulkopuolisten tahojen tekemää tutkimustoimintaa. Esimerkiksi Metropolia Ammattikorkeakoulun konservointiopiskelijat ovat hyödyntäneet Vantaan taidemuseon kokoelmateoksia opinäytetöissään. Tutkijoilla ja muilla asiakkailla on myös mahdollista tutustua ARTSIn kokoelma- ja arkistoaineistoihin erikseen sovitusti. Aineistoon tutustuminen on maksutonta, mutta kuvatilauksista laskutetaan erillisen hinnaston mukaisesti.

Taideteosten luettelointi ja dokumentointi ovat taidemuseon perustutkimustyötä, johon liittyy myös arkistotyö. Arkistoon kerätään tietoja kokoelmateoksista ja -taiteilijoista, lisäksi arkistoidaan muun muassa teosten hankintadokumentit ja muuta aineistoa. Taidemuseo ARTSI ylläpitää myös taidemuseon sisäiseen käyttöön tarkoitettua käsikirjastoa, jossa on karttuva valikoima kirjallisuutta kuvataiteen eri osa-alueista sekä taiteilijoista. Käsikirjaston luettelointijärjestelmää on uusittu viime vuosina.

7.5. Viestintä

Kokoelmista viestitään aktiivisesti museon eri viestintäkanavissa, sosiaalisessa mediassa ja museon verkkosivuilla. Erilaiset ajankohtaiset kokoelmanostot tai esimerkiksi kokoelmahankintoihin liittyvät päivitykset lisäävät kokoelmien näkyvyyttä ja tunnettavuutta. Julkisen taiteen tunnettavuutta ja saavutettavuutta lisätään esimerkiksi erilaisilla julkisen taiteen reiteillä, karttasovelluksilla ja opaste-tiluilla. Tällä hetkellä taidemuseon verkkosivuilla on yhdessä yleisötyön kanssa toteutettu Tikkurilan taiteen kävelykierros.

7.6. Kokoelmien avaaminen verkossa

Kokoelmien avaaminen yleisölle avoimessa datassa on valtakunnallinen tavoite koko Suomen museokentässä. Taideteosten verkkonäkyvyyden suurimpana esteenä oleviin tekijänoikeuskysymyksiin on myös osittain löydetty ratkaisu Suomen museoliiton ja Kuvaston välisestä Taidekokoelmat verkkoon -sopimuksesta. Sopimuksen tarkoitus on edistää museoiden kokoelmissa olevien suomalaisten tekijöiden taideteosten saatavuutta avoimissa tietoverkoissa ja sovelluksissa. Sopimus mahdollistaa museoiden kokoelmissa olevien teosten esittämisen verkossa

ilman teos- tai tekijäkohtaisia sopimuksia ja maksuja. Vantaan taidemuseo ARTSI on allekirjoittanut Taidekokoelmat verkkoon -sopimuksen vuonna 2020.

Vantaan taidemuseon tavoitteena on saattaa kokoelmat julkisesti verkossa saavutettaviksi. Kokoelmien avaaminen aloitetaan julkisen taiteen kokoelmasta, kun kokoelma on ensin saatu asianmukaisesti luetteloitua ja dokumentoitua. Vantaan julkisen taiteen kokoelman avaaminen lisää merkittävästi julkisen taiteen tunnettavuutta ja saavutettavuutta. Taidemuseon uusi MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmä mahdollistaa valmiin rajapinnan avulla kokoelmien avaamisen kansallisen Finna-palvelun kautta.

8. Kokoelmatoiminta tulevaisuudessa

Vantaan taidemuseo ARTSI hallinnoi yli 12 000 taideteosta, mikä tekee siitä ison taidemuseon. Kokoelmien hoidon ja säilymisen kannalta merkittävä kehitysaskel oli vakituksen konservaattorin vakanssin perustaminen vuonna 2020.

Jotta Vantaan taidemuseon kokoelmat olisivat tulevaisuudessa entistä paremmin saavutettavissa, sisältyy tulevaisuuden tavoitteisiin kokoelmien asteittainen avaaminen verkossa. Tämä edellyttää kokoelmien luettelointia kokoelmahallintajärjestelmään. Kokoelmien kehittämistyöhön, ja esimerkiksi laajempien teoskokonaisuuksien kuten suurten kokoelmalahjoitusten valokuvaamiseksi ja luettelomiseksi kokoelmahallintajärjestelmään, haetaan projektirahoitusta. Kokoelmatyön kehittämistavoitteisiin sisältyy muun muassa julkisen taiteen kokoelman digitointi, johon taidemuseolle on myönnetty joulukuussa 2021 Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustus museokokoelmien digitalisaation edistämiseen. Kokoelmien ja julkisen taiteen tunnettavuutta ja näkyvyyttä on mahdollista parantaa myös lisäämällä kokoelmaviestintää sekä toteuttamalla erilaisia osallistavia hankkeita yhdessä yleisötyön kanssa.

Kokoelmateosten talletustoimintaan tulee tulevaisuudessa vaikuttamaan kaupungin virastojen ja laitosten muutot sekä erilaiset tilauudistukset. Tiloihin talletettujen kokoelmateosten siirtäminen, välivarastointi, uudelleen sijoittaminen ja ripustaminen edellyttävät huomattavan paljon kokoelmatoiminnan resursseja, sillä tilojen muutot ovat varsin yleisiä. Tilojen muuttuessa siirtyminen esimerkiksi yhteisiin avokonttoritiloihin luo haasteita talletustoiminnalle, kun yhtenäiset seinäpinnat korvautuvat lasiseinillä. 1.1.2023 voimaan astuva sote-uudistus tulee vaikuttamaan Vantaan taidemuseo ARTSIn talletustoimintaan, kun sosiaali- ja terveyspalveluiden tilat siirtyvät kaupungilta Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle. Sote-uudistus tarkoittaa talletusten näkökulmasta ennen kaikkea uusien talletussopimusten laatimista sekä sopimusten sisältöjen, mutta myös esimerkiksi tilakysymysten pohtimista mahdollisten palautuvien teosten osalta.

Vantaalla on kaikki edellytykset profiloitua taiteen kaupunkina. Vantaan taidemuseo ARTSille on tulevaisuudessa suunnitteilla uudet, taidemuseotoiminnan edellytysten mukaisesti suunnitellut ja rakennetut tilat Myyrmäen

kaupunkikulttuuritalossa. Kyseessä on kaupunkikulttuurin toimialan kärkihanke ja rakennuksen on näillä näkymin tarkoitus valmistua vuonna 2029.